МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
кафедра екології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
_____ Ю.В.Котляр
«___»_____ 2026 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

другого рівня вищої освіти
за освітньою програмою «Екологія та охорона навколишнього середовища»,
спеціальності Е2 «Екологія»,
галузі знань Е «Природничі науки, математика та статистика»,
кваліфікація: магістр з екології

Розробник _____ Олена МІТРЯСОВА
Завідувач кафедри екології _____ Людмила ГРИГОР'ЄВА
Гарант освітньої програми _____ Олена МІТРЯСОВА
Директор ННМІ _____ Олена КУЗНЕЦОВА
Начальник НМВ _____ Євгенія ПОСТИКІНА

Миколаїв–2026

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Педагогіка та методологія викладання екології у вищій школі	
Галузь знань	Е «Природничі науки, математика та статистика»	
Спеціальність	Е2 «Екологія»	
Освітня програма	«Екологія та охорона навколишнього середовища»	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2026/2027	
Номери семестрів:	Денна форма	Заочна
	9	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредитів/120 годин	
Структура курсу:	Денна	Заочна
– лекції	15	
– семінарські заняття (практичні)	30	
– годин самостійної роботи студентів	75	
Відсоток аудиторного навантаження	38	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Удосконалення системи освіти та підвищення якості професійної підготовки фахівців в Україні – соціальна проблема, розв'язання якої полягає у приведенні освіти у відповідність до нових соціально-економічних вимог, визначенні пріоритетних напрямів освітньої політики, стратегії і тактики дій відповідно до потреб суспільства і ресурсів держави, створенні освітянських програм, необхідних для послідовного економічного і соціального розвитку суспільства, а також індивідуального культурного самовираження особистості в суспільстві. Тому вивчення студентами V курсу дисципліни педагогіко-психологічної спрямованості дозволить ознайомити останніх з тенденціями розвитку сучасної університетської освіти в Україні.

Навчальним планом передбачено 4 кредити, що дає змогу схарактеризувати означений курс, як ознайомчий у плані педагогічних знань для майбутніх фахівців-екологів. 75 годин студенти повинні опрацьовувати матеріал самостійно.

Цей час планується використати, з одного боку, для опрацювання окремих тем, питань, що із-за обмеженого часу не увійшли до аудиторних занять, а з іншого – для закріплення матеріалу через виконання відповідних завдань, підготовки до занять, доповідей тощо.

З дисципліни «Педагогіка та методологія викладання екології у вищій школі» написано достатня кількість навчальних підручників, посібників, перелік основних з них надається в кінці програми та не обмежується поданим списком.

Мета курсу полягає в тому, щоб сформувати у студентів сучасні знання про загальні питання розвитку педагогічної та психологічної науки, теоретичні та методичні основи теорії навчання, методики викладання екологічних дисциплін.

Основні **завдання**:

- формування знань із загально-дидактичних принципів навчання у вищій школі у період значних змін у вітчизняній системі вищої школи, коли на державному рівні здійснено перехід на Європейську кредитно-трансферну систему організації навчання, а також існує необхідність та значимість для педагога вищої школи знань педагогічного змісту;

- вивчення загальних закономірностей педагогіки, педагогіки вищої школи, теорії навчання та виховання, а також формування знань та умінь щодо особливостей сучасної роботи викладача вищого навчального закладу, законодавчої бази у галузі освіти; методики викладання екології у вищий школі;

- формування знань щодо методичних аспектів викладацької діяльності у вищій школі.

Передумови вивчення дисципліни та міждисциплінарні зв'язки:

Міждисциплінарні зв'язки курс має з низкою екологічних дисциплін, зокрема «Загальна екологія з основами сталого розвитку», «Техноекологія» та багатьма іншими, оскільки вивчає методику, специфіку подання екологічних питань.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами Стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами *компетентностей:*

інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та вимог.

загальні та спеціальні (фахові) компетентності, які визначено Стандартом:

К01	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
К03	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
К06	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

К07	Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

спеціальні (фахові) компетентності, які визначено ОПП):

К20	Здатність використовувати педагогічні засади для здійснення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу під час підготовки екологів у вищій школі.

Програмні результати навчання

ПР08	Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.
ПР21	Вміти використовувати педагогічні засади для здійснення освітнього процесу під час підготовки екологів у вищій школі

3. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	разом	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль І. Загальні питання педагогіки вищої школи.						
Тема 1. Педагогіка як наука, її предмет та важливіші проблеми дослідження.	12	2	2			8
Тема 2. Сучасна університетська освіта в Україні. Основні цілі Болонського процесу.	12	2	2			8
Тема 3. Зміст освіти та педагогічні основи його побудови.	12	2	2			8
Разом за змістовим модулем І	36	6	6			24
Модуль ІІ. Дидактичні та методологічні основи педагогіки вищої школи.						
Тема 1. Сутність процесу навчання, його завдання, структура, дидактичні закономірності та принципи.	14	2	4			8
Тема 2. Методи навчання та форми його організації у вищій школі.	14	2	4			8
Тема 3. Методологічні проблеми педагогіки.	14	2	4			8
Тема 4. Специфіка загальнонаукових методів у педагогіці.	14	2	4			8
Разом за змістовим модулем ІІ	56	8	16			32
Змістовий модуль ІІІ. Методика викладання екології у вищій школі.						

Тема 1. Методичні аспекти організації навчального процесу з екології.	14	1	4			9
Тема 2 Методика розробки екологічного та природоохоронного заходу.	14		4			10
	28	1	8			19
Разом	120	15	30			75

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№№ з/п	Тема та зміст занять	Кількість годин
Змістовий модуль І. Загальні питання педагогіки вищої школи		
1	**Педагогіка як наука, її предмет та важливіші проблеми дослідження.** Виділення педагогіки в окрему галузь наукового знання та її видатні діячі. Вплив політики та соціальних умов на розвиток педагогічної теорії. Предмет педагогіки вищої школи та важливіші проблеми її дослідження.	2
2	**Сучасна університетська освіта в Україні. Основні цілі Болонського процесу.** Конкурентні переваги вітчизняної освіти. Недоліки вітчизняної системи освіти. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти. Пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку вищої освіти. Основні цілі Болонського процесу. Документальне відображення Болонського процесу.	2
3	**Зміст освіти та педагогічні основи його побудови.** Поняття «зміст освіти» та необхідність розробки його наукових основ. Важливі фактори, що впливають на зміст освіти. Теорії формальної та матеріальної освіти. Документи, що визначають зміст освіти у вищій школі: навчальні плани, навчальні програми, підручники, посібники та ін.	2
Змістовий модуль ІІ. Дидактичні та методологічні основи педагогіки вищої школи		
4	**Сутність процесу навчання, його завдання, структура, дидактичні закономірності та принципи.** Поняття: “знання”, “уміння”, навичок“. Структура процесу навчання та відбиття у неї характеру навчально-пізнавальної діяльності студента. Визначення цільового компоненту навчання. Визначення змісту навчальних занять. Закономірності навчання. Загально-	

5	дидактичні принципи навчання: науковість; проблемність; наочність; активність та свідомість; доступність; систематичність та послідовність; міцність та ін..	2
	Методи навчання та форми його організації у вищій школі. Поняття про методи навчання. Проблема класифікації методів навчання. Методи усного викладу навчального матеріалу. Методи закріплення навчального матеріалу. Методи самостійної роботи студентів. Методи перевірки та оцінювання знань, умінь та навичок. Основні форми організації процесу навчання у вищій школі: лекція, практичне і лабораторне заняття.	2
6	**Методологічні проблеми педагогіки.** Зв'язок педагогіки з іншими науками як фактор її розвитку. Педагогіка як наука та мистецтво. Розвиток та удосконалення методів дослідження у педагогіці. Диференціація педагогіки на окремі наукові дисципліни та розширення меж її дослідження.	2
7	**Специфіка загальнонаукових методів у педагогіці.** Загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, аналогія, моделювання. Поняття "модель" та "моделювання". Функції та види моделей. Системний метод у педагогіці. Системно-синергетичний підхід до формування змісту навчання.	2
Модуль ІІІ. Методика викладання екології у вищій школі		
8	**Методичні аспекти організації навчального процесу з екології.** Навчально-виховне значення курсу екології. Формування наукового світогляду студентів у процесі вивчення загальної екології. Методика проведення лабораторних занять з екології. Методика проведення лекційних занять із загальної екології. Методика проведення семінарів. Методика проведення проблемних занять. Методика проведення екскурсій із загальної екології. Інноваційні методи проведення занять.	1
9	**Методика розробки екологічного та природоохоронного заходу.** Мета, завдання, цільова аудиторія, очікувані результати, методи. Форми, наочний супровід, зміст екологічного природоохоронного заходу. PR-форми екологічного та природоохоронного заходу.	
Разом		**15**

4.2. План практичних занять

№ з/п	Кількість годин	Тема занять	Методика проведення

1	2	Аналіз глобальних проблем вищої освіти.	Розглядаються основні зміни у вітчизняній системі вищої освіти за останні 30 років, провідні тенденції її розвитку. Усвідомлюються основні категорії педагогіки: зміст освіти, освіта, навчання, навчально-виховний процес та ін.
2	2	Сучасна університетська освіта в Україні. Основні цілі Болонського процесу.	Розглядаються конкурентні переваги вітчизняної освіти. Обговорюються недоліки вітчизняної системи освіти. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти. Деталізуються пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку вищої освіти та основні цілі Болонського процесу.
3	2	Зміст освіти та педагогічні основи його побудови.	Обговорюється поняття «зміст освіти» та необхідність розробки його наукових основ. Важливі фактори, що впливають на зміст освіти. Теорії формальної та матеріальної освіти. Документи, що визначають зміст освіти у вищій школі: Стандарти, ОПП, навчальні плани, навчальні програми, підручники, посібники тощо.
4	4	Сутність процесу навчання, його завдання, структура, дидактичні закономірності та принципи.	Формуються поняття «навчання», «світній процес», «принципи навчання». Розмежуються закономірності та закони щодо навчання.
5	4	Основні принципи, методи і форми навчання у вищій школі.	Студенти ознайомлюються з основними методами навчання у вищій школі: пояснювально-ілюстративний, проблемний та евристичний. Аналізуються основні принципи навчання: загальнонаукові та специфічні. Обговорюються провідні форми навчання у вищій школі.
6	4	Методологічні аспекти проведення педагогічних	Студенти ознайомлюються з основними методами проведення педагогічних досліджень.

		досліджень.	
7	4	Специфіка загальнонаукових методів у педагогіці.	Розглядаються загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, аналогія, моделювання. Обговорюються поняття “модель” та “моделювання”. Функції та види моделей. Надається характеристика системному методу у педагогіці та системно-синергетичному підходу до формування змісту навчання.
8	4	Методичні аспекти організації навчального процесу з екології.	Студенти розробляють та подають на захист зміст навчального заняття з екології. Обговорюються мета, завдання, цільова аудиторія, методи, форми, засоби навчання.
9	4	Методика розробки екологічного та природоохоронного заходу.	На обговорення подається спроектований екологічний захід. Обговорюються мета, завдання, цільова аудиторія, очікувані результати, методи. Форми, наочний супровід, зміст екологічного природоохоронного заходу. PR-форми екологічного та природоохоронного заходу.
30			**Разом**

4.3. Завдання для самостійної роботи

Передбачаються такі види самостійної роботи:

1. Опрацювання матеріалів тем.
2. Робота з літературними джерелами інформації. Підготовка до практичних занять; опрацювання питань для самоконтролю (перелік питань додається нижче).
3. Підготовка до здачі заліку.

№№ модуля	№№ теми	Питання
1	**2**	**3**
I	**1.1**	1. Які об’єктивні передмови обумовили виділення педагогіки в окрему галузь наукових знань? 2. Яке походження назви науки “педагогіка”? 3. Які вітчизняні діячі внесли вагомий внесок у розвиток педагогічної науки? 4. Що є предметом дослідження педагогіки та які проблеми вона вивчає? 5. Використовуючи факти сучасного життя, покажіть роль педагогіки у суспільному житті та формуванні особистості.

		6. Охарактеризуйте основні функції вищої професійної освіти. 7. Вкажіть основні зміни, що відбулися у системі вищої освіти за останні двадцять років.
	1.2	1. Схарактеризуйте недоліки сучасної вітчизняної системи освіти. 2. Схарактеризуйте основні переваги сучасної вітчизняної системи освіти. 3. Перелічіть основні стратегічні напрями розвитку вищої освіти в України. 4. Які провідні завдання реформування вищої освіти в Україні? 5. Що таке "Болонський процес"? 6. Які основні цілі Болонського процесу? 7. Які документи державного рівня регламентують Болонський процес? (Лісабонська конвенція; Сорбонська декларація; Гельсінський семінар; Саламанське звернення; Празький саміт; Берлінська конференція; Бергенська конференція) тощо. 8. Які особливості Європейської Кредитно-Трансферної Системи Організація Навчання (ECTS)?
	1.3	1. Що слід розуміти під змістом освіти? 2. Які об'єктивні та суб'єктивні Болонського процесу впливають на зміст освіти? 3. Яка сутність теорій формальної та матеріальної освіти? Покажіть їх однобічність у педагогічному сенсі. 4. Перелічите та розкрийте сутність педагогічних вимог до змісту освіти у вищій школі. 5. Розкрийте сутність понять: навчальний план; навчальна програма; підручник; навчальний посібник. 6. Які дидактичні вимоги висуваються до побудови змісту підручників, навчальних посібників та ін.? . 7. Інтеграція та міждисциплінарність – пріоритетні напрями розвитку змісту вищої освіти.
II	**2.1**	1. Чому визначення навчання як процесу взаємодії педагога та того, хто навчається є недостатнім для розкриття його сутності? Дайте визначення навчання. 2. Розкрийте основні завчання навчання. 3. Схарактеризуйте сутність понять: знання; уміння; навичок, здібності. 4. Назвіть основні структурні компоненти навчання. Спробуйте накреслити схему процесу навчання зі всіма його структурними компонентами. 5. Розкрийте сутність кожного структурного компоненту навчання та його значення для організації навчальної роботи. 6. Перелічите провідні закономірності процесу навчання. Розкрийте їх сутність. 7. Як співвідносяться між собою закономірності та принципи навчання? 8. Розкрийте значення основних принципів навчання.
	2.2	1. Що таке метод навчання? 2. Назвіть важливіші класифікації методів навчання. 3. Яку класифікацію методів навчання ви вважаєте найбільш практичною? 4. Розкрийте сутність та прийоми основних груп методів навчання. 5. Покажіть, як впливає мета та зміст навчальної роботи на вибір методів навчання. 6. Як відбивається на методах навчання проблема активізації навчально-пізнавальної діяльності учня або студента. Розкрийте це питання на конкретних прикладах. 7. Чим відрізняється методі навчання від форми організації навчальної роботи?

		8. Які основні форми організації навчальної роботи у вищій школі? Коротко розкрийте їх сутність.
	2.3	1. Що таке концепція у педагогіці? 2. Яке значення мають зв'язки педагогіки з іншими науками? 3. Який вплив має педагогіка на розвиток інших про людину? 4. Які методи педагогічного дослідження ви знаєте? 5. Як впливає удосконалення методів дослідження на розвиток педагогіки? 6. Які наукові дисципліни входять до системи педагогічних наук? 7. У чому виражається розширення меж дослідження педагогіки? 8. Спробуйте розкрити, у чому виражається сутність педагогіки як науки та мистецтва. Як трактували цю проблему А. Макаренко, В. Сухомлинський?
		1. Схарактеризуйте специфіку використання у педагогічних дослідженнях загальнонаукового методу моделювання. 2. Схарактеризуйте специфіку використання у педагогічних дослідженнях загальнонаукового методу класифікування. 3. Схарактеризуйте специфіку використання у педагогічних дослідженнях загальнонаукового методу використання аналогій. 4. Опишіть сутність системно-синергетичного підходу до формування змісту навчання у педагогіці. 5. У чому полягає "за" і "мінус" використання статистичних математичних обробок у педагогіці?
III	**3.1.**	1. Охарактеризуйте навчально-виховне значення курсу екології. 2. Що таке науковий світогляд і як він формується у студентів у процесі вивчення загальної екології. 3. Опишіть методику проведення лабораторних занять з екології. 4. Охарактеризуйте методику проведення лекційних занять з загальної екології. 5. Опишіть методику проведення семінарів. 6. Що таке проблемне заняття? Наведіть приклади проблемних ситуацій під час проведення занять з екології. 7. Опишіть методику проведення екскурсій із загальної екології.
	3.2.	1. Мета, завдання, цільова аудиторія, очікувані результати, методи та форми екологічного заходу. Окресліть співвідношення між цими компонентами. 2. Опишіть форми, наочний супровід екологічного природоохоронного заходу. 3. Як формується зміст екологічного природоохоронного заходу? 4.Охарактеризуйте PR-форми екологічного та природоохоронного заходу. Яким PR-формам надається перевага під час організації екологічного та природоохоронного заходу?

Теми доповідей-презентацій:

1. В. О. Сухомлинський "Сто порад учителеві".
2. В. О. Сухомлинський "Серце віддаю дітям". Значення цієї праці для розвитку сучасної педагогіки.
3. Зародження, становлення і розвиток української народної педагогіки.
4. Я. А. Коменський "Велика дидактика".
5. Педагогічні погляди та освітня діяльність М. І. Пирогова в Україні.
6. Педагогічні ідеї І. Я. Франка.
7. Школа, виховання і педагогічна думка в країнах Стародавнього Сходу, Греції, Риму.

8. Стан розвитку педагогіки в Україні в 1917–1920 рр.
9. Педагогічна спадщина українських діячів народної освіти кінець XIX – початок XX ст. та її значення для сучасності (І. Огієнко, С. Русова, Б. Грінченко, С. Черкасенко та ін.).
10. Педагогічна спадщина А. С. Макаренка.
11. М. С. Грушевський "Про українську мові й українську школу".
12. Києво-Могилянська Академія як центр вітчизняної науки, культури і освіти XVII–XVIII ст.
13. Освіта та виховання за часів Київської Русі.
14. Педагогічні погляди Т. Г. Шевченка, його "Букварь Южнорусский".
15. Педагогічні ідеї Ж.-Ж. Руссо.
16. Культурно-освітні погляди українського вченого, педагога, громадського діяча М. П. Драгоманова.
17. Педагогічні погляди Г. Сковороди.
18. Просвітницька діяльність Л. Українки.
19. Педагогіка – наука і мистецтво.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Для успішного проходження курсу можливо використання літературних джерел, що знаходяться в бібліотеках університету та міста, мережі Internet, програмне забезпечення – MS Word. Студентам дається також можливість використання навчально-наукової літератури з бібліотеки кафедри екології, а також навчальних матеріалів, які завантажено у систему MOODLE.

5. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку, який проводиться у форматі усного опитування. Максимальна кількість балів за залік – 30.

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю:

Оцінку «ВІДМІННО» (30-26 балів) одержує студент, який надав ґрунтовну повну відповідь. Демонструє всебічне і глибоке засвоєння навчального матеріалу; в повному об'ємі володіє теоретичними знаннями та практичними навичками; розуміє значення дисципліни, її зв'язок з професійно-орієнтованими дисциплінами.

Оцінку «ДОБРЕ» (25-20 балів) одержує студент, який надав правильну відповідь, але припустився окремих незначних помилок Демонструє повне засвоєння навчального матеріалу; добре володіє теоретичними знаннями та практичними навичками; розуміє значення дисципліни, її зв'язок з професійно-орієнтованими дисциплінами.

Оцінку «ЗАДОВІЛЬНО» (19-14 балів) одержує студент, який дав не менше 50% правильної відповіді, припустився значних помилок. Демонструє засвоєння лише основ навчального матеріалу; оволодів не всіма практичними навичками; не може самостійно пояснити зв'язок між поняттями, явищами.

Оцінку «НЕЗАДОВІЛЬНО» (менше 14 балів) одержує студент, який дав менше 50% правильної відповіді, припустився грубих помилок у відповіді або взагалі не дав відповідей на них. Демонструє відсутність систематичних знань та

умінь, не володіє практичними навичками, допускає принципові помилки у відповіді.

Контрольні запитання до заліку.

1. Об'єктивні передмови, що обумовили виділення педагогіки в окрему галузь наукових знань, походження назви науки "педагогіка".
2. Вітчизняні діячі, які внесли вагомий внесок у розвиток педагогічної науки.
3. Предмет дослідження педагогіки та проблеми, які вона досліджує.
4. Роль педагогіки у суспільному житті та формуванні особистості.
5. Основні функції вищої професійної освіти.
6. Опишіть основні зміни, що відбулися у системі вищої освіти за останні двадцять років.
7. Укажіть конкурентні переваги та недоліки вітчизняної освіти.
8. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти.
9. Опишіть пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку вищої освіти.
10. Окресліть основні цілі Болонського процесу.
11. Документальне відображення Болонського процесу.
12. Поняття "зміст освіти" та необхідність розробки його наукових основ.
13. Важливі фактори, що впливають на зміст освіти.
14. Теорії формальної та матеріальної освіти.
15. Документи, що визначають зміст освіти у вищій школі: навчальні плани, навчальні програми, підручники, посібники та ін.
16. Охарактеризуйте поняття: «знання», «уміння», «навичок», «компетенція».
17. Структура процесу навчання та відбиття у неї характеру навчально-пізнавальної діяльності студента.
18. Визначення цільового компоненту навчання.
19. Визначення змісту навчальних занять.
20. Закономірності навчання.
21. Характеристика загально-дидактичних принципів навчання: науковість; проблемність; наочність; активність та свідомість; доступність; систематичність та послідовність; міцність та ін.
22. Поняття про методи навчання. Проблема класифікації методів навчання.
23. Методи усного викладу навчального матеріалу.
24. Методи закріплення навчального матеріалу та самостійної роботи студентів.
25. Методи перевірки та оцінювання знань, умінь та навичок.
26. Основні форми організації процесу навчання у вищій школі: лекція, практичне і лабораторне заняття.
27. Зв'язок педагогіки з іншими науками як фактор її розвитку.
28. Педагогіка як наука та мистецтво.
29. Розвиток та удосконалення методів дослідження у педагогіці.
30. Диференціація педагогіки на окремі наукові дисципліни та розширення меж її дослідження.
31. Загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, аналогія, моделювання.

32. Поняття «модель» та «моделювання».
33. Функції та види моделей.
34. Системний метод у педагогіці.
35. Системно-синергетичний підхід до формування змісту навчання.
36. Поясність сутність компетентнісного підходу до змісту освіти.
37. Проаналізуйте поняття: знання, уміння, навички, компетентність. Що є загальним і частковим? Складіть ієрархічну схему цих понять.
38. Навчально-виховне значення курсу екології. Формування наукового світогляду студентів у процесі вивчення загальної екології.
39. Методика проведення лабораторних занять з екології.
40. Методика проведення лекційних занять з загальної екології.
41. Методика проведення проблемних занять з екології.
42. Методика проведення екскурсій із загальної екології.

Приклад залікового білету

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
кафедра екології

рівень вищої освіти - другий (магістр)
спеціальність Е2 «Екологія»
освітня програма – «Екологія та охорона навколишнього середовища»
курс 5, семестр 1, 20__/20__ н.р.
дисципліна «Педагогіка та методика викладання екології у вищій школі»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ №ХХХ

1. Об'єктивні передмови, що обумовили виділення педагогіки вищої школи в окрему галузь наукових знань; походження назви науки "педагогіка" (10 б.).
2. Характеристика загально-дидактичних принципів навчання: науковість; проблемність; наочність; активність та свідомість; доступність; систематичність та послідовність; міцність тощо (10 б.).
3. Освітні завдання курсу загальної екології (10 б.).

Затверджено на засіданні кафедри екології
Протокол №____ від „____" _____ 20____року
Завідувач кафедри, _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
Екзаменатор _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

5. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти

Максимальна кількість балів, що нараховується студентам при засвоєнні дисципліни – 100, зокрема, за поточну навчальну діяльність – 70 балів, за результатами підсумкового контролю – 30 балів.

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1.	Відповіді на практичних заняттях	50 (10 х 5 б.)
2.	Підготовка доповіді-презентації (1 доповідь)	20
Разом упродовж семестру		**70**
3.	Залік	30
4.	Результати неформальної освіти: участь у конференціях, семінарах, проєктах, заходах відповідно напряму дисципліни за рішенням кафедри (до 25 балів)	
Разом		**100**

Згідно програми заплановано 30 годин практичних занять, мінімум на 5 заняттях студент має отримати оцінку за відповіді. Максимальна кількість балів за відповідь на практичному занятті - «10»

Критерії оцінювання доповіді- презентації

1. Зміст та повнота розкриття теми (8 балів)

- Логіка та структура (2 бали): наявність вступу, основної частини з висновками та списку джерел.
- Актуальність та повнота (4 бали): тема розкрита повністю, використані сучасні дані, факти є перевіреними та точними.
- Самостійність (2 бали): відсутність плагіату, наявність власних думок, прикладів або аналізу (а не просто копіювання тексту з Вікіпедії).

2. Якість оформлення презентації (5 балів)

Оцінюється візуальна складова та зручність сприйняття інформації.

- Дизайн та стиль (2 бали): єдиний стиль оформлення, приємна кольорова гама, текст легко читається (гарний контраст).
- Візуалізація (2 бали): доречне використання графіків, фото, рисунків, таблиць, зображень або схем замість суцільного тексту.
- Грамотність (1 бал): відсутність опечаток, орфографічних та пунктуаційних помилок.

3. Культура виступу та подача (5 балів)

Оцінюється те, як доповідач взаємодіє з аудиторією.

- Вільне володіння матеріалом (2 бали): доповідач не читає з аркуша/слайдів, а розповідає, підтримуючи зоровий контакт.
- Тайм-менеджмент (1 бал): виступ вклався у чітко відведений час.
- Риторика (2 бали): чітка дикція, емоційність, переконливість, грамотна мова.

4. Робота з аудиторією та відповіді на запитання (2 бали)

- Вміння аргументувати (2 бали): чіткі, лаконічні та змістовні відповіді на запитання викладача або присутніх.

Критерій	Макс. бал
Зміст та структура	8
Оформлення слайдів	5
Майстерність виступу	5
Відповіді на запитання	2
РАЗОМ	20

Критерії оцінювання поточної навчальної діяльності:

Оцінку ***«відмінно»*** (9-10) одержує студент, який брав активну участь в обговоренні питань з теми заняття, дав не менше 90% правильних відповідей, без помилок відповів завдання.

Оцінку ***«добре»*** (7-8) одержує студент, який брав участь в обговоренні питань з теми, дав не менше 75% правильних відповідей, але припустився окремих незначних помилок у відповідях, виконав завдання теми.

Оцінку ***«задовільно»*** (5-6) одержує студент, який не брав участь в обговоренні питань з теми, дав не менше 60% правильних відповідей, припустився значних помилок у відповідях.

Оцінку ***«незадовільно»*** (0-4) одержує студент, який не приймав участь в обговоренні питань з теми, дав менше 60% правильних відповідей, припустився грубих помилок у відповідях або взагалі не дав відповідей на них, не виконав завдання до теми.

Підсумковий контроль здійснюється у формі іспиту.

Сумарна оцінка поточного та підсумкового контролю визначається у балах, традиційних оцінках і за шкалою ECTS.

Шкала оцінювання за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за шкалою ECTS**	
		оцінка	**пояснення**
90−100	Відмінно	A	**Відмінно** (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82−89	Добре	B	**Дуже добре** (вище середнього рівня з кількома помилками)
75−81		C	**Добре** (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67−74	Задовільно	D	**Задовільно** (непогано, але зі значною кількістю

			недоліків)
60−66		E	**Достатньо** (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35−59	Незадовільно	FX	**Незадовільно** (з можливістю повторного складання)
1−34		F	**Незадовільно** (з обов'язковим повторним курсом)

Загалом, оцінювання навчальних досягнень студентів враховує:

- характеристики відповіді студента: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості предметних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- мотивацію до творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);
- самостійність оцінних суджень.

Ці орієнтири покладено в основу чотирьох рівнів навчальних досягнень студентів: *достатнього, задовільного, доброго, відмінного.*

У загально-дидактичному плані рівні визначаються за такими характеристиками:

Перший рівень - **достатній**. Відповідь студента фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення.

Другий рівень - **задовільний**. Студент відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

Третій рівень - **добрий.** Студент знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.

Четвертий рівень - **відмінний**. Знання студента є глибокими, міцними, системними; студент вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними

нормативно-правовими актами України та внутрішніми нормативними документами університету:

- Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX (введений в дію 31.07.2026). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text

- Етичний кодекс Чорноморського національного університету імені Петра Могили. URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/Etichnij_kodeks.pdf

- Положення про академічну доброчесність у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/Polozhennya_pro_akademichnu_dobrochesnist_u_CHNU_imeni_Petra_Mogili.pdf

- Положення про запобігання плагіату та порядок його виявлення в академічних текстах в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/Polozhennya_pro_zapobigannya_plagiatu_-1.pdf.

- Політика використання технологій штучного інтелекту в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. URL: https://chmnu.edu.ua/politika-vikoristannya-tehnologij-shtuchnogo-intelektu-v-chornomorskomu-natsionalnomu-universiteti-imeni-petra-mogili/

7. Рекомендовані джерела інформації.

1. Мітрясова О. П. Педагогіка та методика викладання екології у вищій школі : навчальний посібник / О. П. Мітрясова ; Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Одеса : Олді+, 2026. – 200 с. https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3120
2. Булгакова, Н. Б. Вища освіта і Болонський процес : конспект лекцій [для студ. вищ. навч. закл.] / Н. Б. Булгакова. – К. : НАУ, 2018. – 60 с.
3. Булонська, С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник / С. С. Булонська. – К. : Центр навчальної літератури, 2021. – 316 с.
4. Головенкін, В. П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с. Режим доступу: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf
5. Городиська, В. Педагогіка та психологія вищої школи : тексти лекцій / В. Городиська, М. Пантюк, В. Міляєва. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2019. – 307 с.
6. Задорожна-Княгницька, Л. В., Тимофєєва І. Б. Загальні основи педагогіки. – Херсон: Олді+, 2020. – 192 с.
7. Калашнікова, Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. – Харків, 2021. – 260 с.
8. Ортинський, В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / В. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2023. – 472 с.

9. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко [та ін.]; за заг. ред. О. І. Федоренко. – Харків : ФОП Бровін О. В., 2020. – 240 с. Режим доступу: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9689/Pedahohika%20vyshchoi%20shkoly_KhNUVS_2020_tityl%2Bzmist.pdf?sequence=3&isAllowed=y
10. Туркот, Т. І., Коновал О. А. Педагогіка та психологія вищої школи. – Херсон: Олді+, 2020. – 466 с.

Інформаційні ресурси

11. Академічна доброчесність [Електронний ресурс]: он-лайн курс. URL: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about
12. Ефективні презентації [Електронний ресурс]: он-лайн курс. URL: http://gohigher.org/course-presentations
13. Закон України про вищу освіту. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18
14. Методи і прийоми навчання [Електронний ресурс]. URL: https://vseosvita.ua/library/metodi-ta-prijomi-navcanna-45272.html
15. Педагогічна спадщина [Електронний ресурс]. URL: https://sites.google.com/site/metodist5310/pedagogicna-spadsina
16. Положення про акредитацію освітніх програм, затверджене Наказом МОН № 977 від 11.07.2019 (чинність з 28.08.2019 р.). [Електронний ресурс]. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/RE33851?an=29
17. Принципи етики педагога вищої школи: класика і сучасність [Електронний ресурс]. URL: http://btie.kart.edu.ua/article/view/200542
18. Мітрясова, О., Марійчук, Р., & Мац, А. (2026). Порівняльна характеристика освітніх програм підготовки бакалаврів-екологів в університетах України та Словаччини. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», (1(58), 178–185. https://doi.org/10.24144/2524-0609.2026.58.178-185